

Universitetet
i Stavanger

Sagvaag, H. (2012) Cannabiskultur [Bokanmeldelse].
Tidsskrift for samfunnsforskning, 53(3), pp. 371-374

Lenke til publisert versjon:

http://www.idunn.no/tfs/2012/03/_sveinung_sandberg_og_willy_pedersen_cannabiskultur

(Det kan være restriksjoner på tilgang)

UiS Brage

<http://brage.bibsys.no/uis/>

Denne artikkelen er gjort tilgjengelig i henhold til utgivers retningslinjer.

Det er forfatterens siste upubliserte versjon av artikkelen etter fagfelleevaluering, såkalt postprint.

Dersom du skal sitere artikkelen anbefales det å bruke den publiserte versjonen

Sveinung Sandberg og Willy Pedersen: *Cannabiskultur*
Av Hildegunn Sagvaag

Sveinung Sandberg og Willy Pedersen
Cannabiskultur.
Oslo: Universitetsforlaget 2010. 256 sider

Cannabiskultur er en letlest, informativ og vitenskapelig grundig bok om hvordan hasj og marihuana ble introdusert i Norge og om kulturer og økonomi knyttet til bruk av cannabis i dag. Hasj, kvaen fra cannabisplanten, blir viet størst oppmerksomhet, men også marihuana, produsert av skuddene i hunn-cannabisplanten, blir omtalt. Forfatterne Sveinung Sandberg og Willy Pedersen tar opp tråden fra teorien om kulturøkonomisk avhengighet som Smith-Solbakken og Tungland introduserte på 90-tallet, om avhengighet til rusmiljøet gjennom kulturell tilhørighet og økonomisk tilknytning. Forfatterne lykkes i å beskrive mange av de symbolske betydninger bruk av cannabis har, og konsekvenser av samfunnets respons.

Forfatterne løfter frem aktørenes forståelse, og deres virkelighet blir gransket gjennom tre studier: En studie av miljøet ved «Plata» ved Oslo S, en studie av hasjmiljøet ved Akerselva, og en studie av omsetningen i ulike miljøer over hele landet. Det ble gjennomført mer enn 100 systematiske intervjuer, i tillegg til at forfatterne oppgir å ha snakket med langt flere. Data fra et representativt utvalg unge tenåringer ligger også til grunn.

Boken består av tre deler: først et teoretisk rammeverk, deretter en utforskning av cannabisøkonomien, og til slutt en diskusjon av medisinsk bruk av cannabis og betydning innenfor sårbare grupper.

Sandberg og Pedersen hevder at de må utvikle et eget teoretisk rammeverk for å kunne beskrive cannabiskulturen. De argumenterer for at kulturbegrepet må oppfattes som prosessuelt, og forstår subkultur i lys av både av Bourdieus habitus-begrep, symbolsk interaksjonisme og diskursanalyse. De ønsker å kaste lys over subkulturelle aspekt uten å avgrense en subkulturell gruppe, men vil likevel vise en felles underliggende kultur – cannabiskulturen.

Et stykke på vei lykkes de i ambisjonen om å løsrive seg fra oppfatningen om kultur og subkultur som noe statisk, noe man er innenfor eller utenfor. Likevel beskriver de en cannabiskultur der bare de som er innenfor forstår de symbolske ritualene. Så selv om cannabiskultur blir forstått gjennom det aktørene gjør, gjennom ritualer, spesielle fortellinger og symboler, blir det uklart hva det nye teoretiske rammeverket består av. Det blir derfor nærliggende å oppfatte den underliggende kulturen som en statisk subkultur. Jeg vil likevel hevde at forfatterne klarer å utfordre og til dels demaskere de moralske vurderinger cannabiskultur som kategori har blitt tillagt.

Gjennom på denne måten å frikoble cannabiskultur fra moralske vurderinger, får forfatterne frem at personer som bruker cannabis, også er aktører innenfor aksepterte kulturer. Ved å bruke situasjoner, narrativer eller historier som analyseenheter, henter forfatterne frem aktørenes forståelser og hvordan aktørene isenesetter seg selv. Når forfatterne dessuten benytter seg av diskurs som analyseenhet, utfordrer de etablerte normer og oppfatninger. Den offentlige debatten i kjølvannet av studien om kriminalisering av cannabisbruk, var nettopp derfor forfriskende. Det ble dannet et grunnlag for debatt der ny kunnskap stilte spørsmål ved de moralske vurderingene av cannabisbruk.

Forfatterne hevder at deres teoretiske forståelse av subkultur innbefatter at aktørene i feltet sine egne vurderinger av hvordan de bruker cannabis blir tillagt vekt. På bakgrunn av teoretisk forståelse og aktørene sine oppfatninger, beskriver forfatterne cannabiskulturen som nostalgisk, ideologisk og politisk, med ritualer, narrativer og symbol etablert på 60-tallet. Dette er kanskje ikke så overraskende, men ved å betrakte bruk av cannabis som en prosessuell subkulturell handling fremfor avgrenset innenfor en subkultur, får de frem at bruken skjer også innenfor dominerende kulturer. Gjennom denne forståelsen av subkultur oppfatter jeg at forfatterne lykkes i sitt hovedprosjekt: for det første å trenge inn i det fascinerende ved cannabisbruk, rusopplevelser, vansker med å slutte, og for det andre å forstå økonomi, lovgivning og hvilke problemer de som bruker cannabis som medisin møter. I hvilken grad de lykkes med å lansere en helt ny teori om subkultur, stiller jeg meg mer spørrende til fordi forfatterne opprettholder termen subkultur og mye av innholdet i termen når de beskriver det de oppfatter som den felles cannabiskulturen. Likevel er deres avvisning av å betrakte subkultur som noe altomfattende helt avgjørende for hovedprosjektet.

Forfatterne oppfatter cannabiskulturen som fleksibel og formbar, cannabisbruk som normalt og akseptert i mange etablerte miljø, men samtidig brudd med etablerte normer og ikke normalisert. Ved å utforske endringer i betydning av cannabisbruk, får man interessant kunnskap om mulige normaliseringsprosesser mens de pågår.

I bokens andre del studerer forfatterne cannabisøkonomien og tar opp hvordan stoffet kommer inn i Norge, hvem aktørene er, dyrking i Norge og salgsmarkeder.

Hovedmengden av hasj som importeres til Norge, kommer fra Marokko og fraktes via andre land til Norge. Aktørene har forskjellige oppgaver innenfor et hierarki, fra produsenter, eksportører og smuglere til importører og dealere. Kriminelle organisasjoner har fått økt innflytelse når det gjelder smugling, men forfatterne mener at mindre aktører fremdeles har noe av markedet. Fortjenesten er drivkraften, men pengene kan lett spores til den svarte økonomien og er derfor problematiske å bruke.

For å få frem problem knyttet til den svarte økonomien må dilemmaene, etter min mening, formidles av aktørene selv, og fremstilles uten moralsk filter. Forfatternes identifisering av cannabisøkonomien som «vevd inn i kulturelle praksiser og meninger» er en slik fremstilling som nyanserer motivet bak hjemmedyrking.

Omsetningen av cannabis forgår som oftest innenfor det forfatterne definerer som «det private marked» med «vennedealere», «det halvoffentlige marked» med «klubbdealere» og «det offentlige marked» med «gatedealere». Aktørene må kjenne til cannabisens symbolske mening og hvordan selve dealingen skal skje. Profitten er mer fremtredende på det offentlige markedet enn på det private, der motivet også kan være ideologisk.

Kvinnelige dealere fremstår virkelig som «det annet kjønn» ved at dealerne i resten av boken ikke omtales med kjønn og dermed oppfattes å være menn. De mannlige forfatterne hevder at arbeidsdelingen synes å være tradisjonell innenfor cannabiskulturen, selv om de vurderer kulturen som androgyn i sammenligning med stoffkulturen ellers. Det er mulig at forfatterne her går glipp av nyansert og nyttig informasjon fordi de gir menn en masterstatus. Kjønnsperspektivet mangler, og utfordringen er hermed gitt.

Forfatterne sammenligner økonomien knyttet til hasj og til marihuana. De konkluderer med at

økonomien knyttet til marihuana er preget av nærhet til markedet, ideologisk forankring og at marihuana brukes som gaver og til medisinsk bruk. Økonomien knyttet til stoffet hasj er i økende grad en del av tyngre kriminalitet. Etter min mening gir denne distinksjonen mellom marihuana- og hasjøkonomi en verdifull kunnskap som er nødvendig for utvikling av effektive strategier mot skadevirkningene ved handel. Den bør også få betydning for ruspolitikken og kriminaliserings–avkriminaliseringsdebatten.

Sandberg og Pedersen behandler tema som helse, marginalisering og politikk på en måte som frigjør oss fra tidligere fastlåste vitenskapelige kategorier. Dermed kan man diskutere den medisinske virkningen av cannabis, frigjort fra den moralske vurderingen som hittil har preget debatten. Forfatterne bekrefter teorien om kulturøkonomisk avhengighet som viser avhengighet til kulturelle og økonomiske bånd innenfor cannabiskulturen.

Forfatterne gir en oversikt over studier som viser farene ved hasjbruk, belegger det med egne data og påpeker at farene må ses i sammenheng med konteksten, cannabiskulturen. Den medisinske litteraturens påvisning av sløvhet, dårlig hukommelse og psykiske problemer knyttet til hasjbruk, mener Sandberg og Pedersen også må ses i lys av cannabasideologien om å være «cool», avslappet og i opposisjon. Så lenge bruken er definert som illegal, må man bli en del av den kriminelle økonomien for å kunne skaffe stoffet, noe som får ulike konsekvenser for ressurssterke og ressursvake personer. De som er marginalisert blir utstengt fra arbeidsmarkedet og får en enda sterkere forankring i marginaliserte miljø.

Cannabiskultur er en leseverdig bok som på en elegant måte gjør kvalitativ forskning tilgjengelig også utenfor forskningssamfunnet. Forfatterne bygger på tidligere forskning, setter egne data i relasjon til andre studier og påpeker begrensninger ved studier som ikke tar hensyn til kontekst. Forfatterne lykkes med sitt hovedprosjekt: å kaste lys over cannabiskulturen og å utvide kunnskapen om bruk, opplevelser, vansker med å slutte, lovgivning og medisinsk bruk. De vil også utvikle en ny teori om subkultur. Deres bidrag her er å vise at det er mulig for enkelte aktører å gå ut og inn av subkulturer, og at subkulturer knyttet til cannabis utgjør forskjellige prosjekter. De klargjør også cannabiskulturen sin særegenhet sammenlignet med annen ruskultur.

For meg er forfatternes avsluttende refleksjoner i *Cannabiskultur* det mest spennende. Der diskuteres mulige implikasjoner for ruspolitikken, og de stiller spørsmål ved om det kan forsvares at man straffer bruk av rusmidler som bare skader brukeren selv. Basert på Sandberg og Pedersens egen sammenligning av skadekonsekvensene ved bruk av cannabis og bruk av alkohol og tobakk, er det vanskelig å forstå hvorfor de blir så forsiktige i sin vurdering av de åpenbart skadelige konsekvensene selve kriminalisering av cannabisbruk medfører. De har vist at fortsatt kriminalisering av cannabisbruk opprettholder marginaliserte subkulturer. En videre diskusjon av avkriminaliseringens potensielle konsekvenser vil kunne danne grunnlag for en fruktbar kritikk av subkulturbegrepet ved å vise hvordan subkulturer betinges av strukturelle forhold som lovgivning.

Cannabiskultur kan anbefales, for å få økt kunnskap og for å få inspirasjon til den politiske debatten. Vi har et ansvar for om vi vil vedlikeholde en politikk som opprettholder marginalisering og stigmatisering, eller om vi vil ta innover oss at politikken skaper noen av problemene. Velkommen til debatt!